

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

4 листопада 2014 року

м. Київ

Колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого Кривенка В.В.,
суддів: Гриціва М.І., Гусака М.Б., Коротких О.А.,
Кривенди О.В., Маринченка В.Л., Панталієнка П.В.,
Прокопенка О.Б., Самсіна І.Л., Терлецького О.О., –
при секретарі судового засідання Ключник А.Ю., –

розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за позовом Державної інспекції з контролю за цінами в Одеській області (далі – Інспекція) до державного підприємства «Ізмаїльський морський торговельний порт» (далі – Порт) про стягнення адміністративно-господарських санкцій,

в с т а н о в и л а:

У січні 2009 року Інспекція звернулася до суду з позовом, у якому просила стягнути з Порту 186 156 грн 63 коп. незаконно отриманої виручки та штраф у розмірі 372 313 грн 26 коп.

На обґрунтування позовних вимог Інспекція послалася на те, що Порт необґрунтовано стягував плату за оформлення приходу в порт та виходу з нього суден, оскільки відповідно до пункту 2.2 Положення про Інспекцію державного портового нагляду морського торговельного порту України, затвердженого наказом Міністерства транспорту України від 18 жовтня 2000 року № 574 [zareestrovano у Міністерстві юстиції України (далі – Мін'юст) 2 листопада 2000 року за № 775/4996; чинного на час виникнення спірних відносин; далі – Положення про Інспекцію, Інспекція портового

нагляду, Мінтранс відповідно], таке оформлення є прямим обов'язком Інспекції портового нагляду. У позовній заяві зазначалося, що на заходи із забезпечення безпеки судноплавства використовуються кошти від корабельного збору, що передбачено Порядком обліку та використання коштів від портових зборів, затвердженим наказом Мінтрансу від 25 серпня 2004 року № 783 (чинним на час виникнення спірних відносин; далі – Порядок використання коштів).

Суди встановили, що 5 грудня 2008 року Інспекція провела перевірку дотримання Портом порядку застосування тарифів на комплекс робіт, пов'язаних з обробкою вантажів, а також зборів і плати за послуги у морських портах за період з 1 листопада 2007 року по 1 листопада 2008 року, за результатами якої складено акт від 5 грудня 2008 року № 000913.

У ході перевірки виявлено неправомірне стягнення Портом плати за оформлення Інспекцією портового нагляду приходу суден у порт та їх виходу, і, як наслідок, отримання додаткової виручки в розмірі 186 156 грн 63 коп.

Інспекція прийняла рішення від 17 грудня 2008 року № 732 про стягнення з Порту 186 156 грн 63 коп. через порушення вимог пункту 2.1 Порядку використання коштів.

Одеський окружний адміністративний суд постановою від 1 березня 2010 року позов задовольнив частково: постановив стягнути з Порту на користь державного бюджету суму безпідставно отриманої виручки – 183 149 грн 54 коп. та штрафні санкції в розмірі 366 299 грн 8 коп.

Одеський апеляційний адміністративний суд постановою від 2 березня 2011 року постанову суду першої інстанції скасував, у задоволенні позову відмовив.

Вищий адміністративний суд України ухвалою від 22 травня 2014 року постанову суду апеляційної інстанції скасував, а постанову суду першої інстанції залишив у силі.

У заяві про перегляд судових рішень Верховним Судом України з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України, Порт зазначає, що в доданих до заяви копіях ухвал Вищого адміністративного суду України по-іншому, ніж в оскаржуваній ухвалі, застосовано статті 84, 88 Кодексу торговельного мореплавства України (у редакції, чинній на час виникнення спірних відносин; далі – КТМ), підпункти 2.1 і 2.2 Положення про Інспекцію, Положення про портові збори, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2000 року № 1544 (далі – Положення про портові збори), та підпункт 2.1 Порядку використання коштів. Просить скасувати ухвалу Вищого адміністративного суду України від 22 травня 2014 року і відмовити у задоволенні позову.

Перевіривши наведені у заяві доводи, колегія суддів вважає, що заява Порту не підлягає задоволенню з таких підстав.

Вищий адміністративний суд України, допускаючи цю справу до

провадження Верховного Суду України, виходив із того, що в ухвалах Вищого адміністративного суду України від 29 травня та 13 грудня 2012 року (№№ К/9991/29734/12, К/9991/50075/11 відповідно) та 16 січня 2014 року (№ К/9991/28004/11), копії яких додано до заяви, по-іншому, ніж у справі, що розглядається, застосовано зазначені норми права.

У справі, що розглядається, Вищий адміністративний суд України виходив із того, що оформлення прибуття суден у порт і виходу з порту відповідно до статті 88 КТМ належить до функцій капітанів морських портів, і згідно з пунктом 2.2 Положення про Інспекцію є прямим обов'язком Інспекції портового нагляду, яка виконує функції державного нагляду за безпекою судноплавства в порту і позбавлена повноважень встановлювати або справляти додаткові збори, які не передбачені законодавством, зокрема Положенням про портові збори.

Водночас в ухвалі Вищого адміністративного суду України від 16 січня 2014 року (№ К/9991/28004/11) цей суд зазначив, що пунктом 62 Зборів і плати за послуги, що надаються суднам закордонного плавання у морських портах України, затверджених наказом Мінтрансу 27 червня 1996 року № 214 (zareєстровано в Мін'юсті 24 липня 1996 року за № 374/1399; далі – Збори і плата, наказ № 214 відповідно), передбачена можливість застосування вільних цін при наданні судновласникам інших послуг, не передбачених цими Зборами і платою. Суд дійшов висновку, що оформлення приходу суден у порт та виходу з порту є господарською діяльністю портів і не входить до сфери державного контролю.

У наданій для порівняння ухвалі від 13 грудня 2012 року (№ К/9991/50075/11) суд касаційної інстанції також дійшов висновку, що плата за послуги з оформлення приходу суден у порт та виходу з порту є послугою, яка надається за вільними цінами відповідно до пункту 62 Зборів і плати, оскільки Положенням про Інспекцію та Зборами і платою не затверджено вичерпного переліку послуг, що надаються суднам, та плати, що справляється з них у морських торговельних портах України.

Аналіз наведених рішень суду касаційної інстанції дає підстави вважати, що цей суд неоднаково застосував зазначені норми права.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних відносинах, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України виходить із такого.

Правовий статус морського порту визначено статтею 73 КТМ, згідно з частиною першою якої морський порт є державним транспортним підприємством, призначеним для обслуговування суден, пасажирів і вантажів на відведених порту території і акваторії, а також перевезення вантажів і пасажирів на суднах, що належать порту.

Для забезпечення безпеки мореплавства на морські порти покладено відповідні функції, однією з яких згідно зі статтею 75 КТМ є забезпечення безпечного руху в портових водах, безпечної стоянки та обробки суден.

Відповідно до статті 86 КТМ державний нагляд за мореплавством у порту здійснює капітан морського торговельного (морського рибного) порту, який підпорядкований Мінтрансу (Міністерству рибного господарства України) і очолює Інспекцію портового нагляду. Капітан морського торговельного (морського рибного) порту діє відповідно до Положення про капітана морського торговельного (морського рибного) порту, що затверджується Мінтрансом (Міністерством рибного господарства України).

Інспекція портового нагляду створюється Мінтрансом (Міністерством рибного господарства України) і діє відповідно до Положення про інспекцію державного портового нагляду, що затверджується зазначеними органами.

У морських портах капітан порту і Інспекція портового нагляду, яку він очолює, входять до складу порту.

Функції капітана морського порту визначені у статті 88 КТМ. До таких функцій, зокрема, належать нагляд за дотриманням вимог щодо порядку заходження суден у порт і виходу з порту та оформлення приходу суден у порт і виходу з порту.

З метою забезпечення безпеки мореплавства та відповідно до статті 86 КТМ наказом Мінтрансу було затверджено Положення про Інспекцію, яке було чинним на момент виникнення спірних відносин.

Згідно з пунктом 1.2 зазначеного Положення Інспекція портового нагляду є структурним підрозділом служби капітана порту і здійснює державний нагляд за безпекою судноплавства в порту.

Одним із обов'язків Інспекції портового нагляду відповідно до пункту 2.2 Положення про інспекцію є оформлення прибуття суден у порт і виходу з порту в порядку, установленому Мінтрансом.

За кожний вхід у порт і вихід з нього для певних груп суден нараховується передбачений статтею 84 КТМ корабельний збір, ставки якого установлені Положенням про портові збори.

Наказом № 214 затвержені Збори і плата, якими визначені розміри ставок лоцманського, швартовного зборів та збору за користування послугами служби регулювання руху суден, супервайзерської винагороди, плати за роботу буксирів при швартовних операціях, за користування плавзасобами та агентські послуги. Ці збори і плата справляються у морських портах із суден закордонного плавання і плавучих споруд, що плавають під Державним прапором України та іноземним прапором.

Згідно з пунктом 62 Зборів і плати при наданні судновласникам інших, ніж зазначені, послуг застосовуються вільні ціни відповідно до законодавства.

Аналіз наведених норм права дає підстави для висновку, що оформлення прибуття суден у порт і виходу з порту – це законодавчо визначена функція капітана морського порту, який є посадовою особою, уповноваженою на здійснення державного нагляду за мореплавством у морському торговельному порту України.

Оформлення приходу суден у порт та виходу з нього не є послугою, при наданні якої застосовуються вільні ціни, як це передбачено у пункті 62 Зборів і плати.

За кожний вхід суден у порт та вихід з порту нараховується корабельний збір у визначеному Положенням про портові збори розмірі.

Встановлення портом будь-якої іншої плати за оформлення прибуття суден у порт та вихід з нього законодавством не передбачено.

У справі, яка розглядається, суди встановили, що у період, який перевірявся, із судновласників стягувалася плата саме за прибуття їхніх суден у Порт та вихід з нього, а тому у цій справі суд касаційної інстанції, дійшовши висновку про безпідставність стягнення Портом не передбаченої законодавством плати, правильно застосував норми матеріального права.

За таких обставин підстав для задоволення заяви Порту немає.

Керуючись статтями 241, 242, 244 Кодексу адміністративного судочинства України, колегія суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

У задоволенні заяви державного підприємства «Ізмаїльський морський торговельний порт» відмовити.

Постанова є остаточною і оскарженню не підлягає, крім випадку, встановленого пунктом 2 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України.